

Kun Miklós Jenő:
JUHÁSZ GYULA PÓSA-KÉPE*

Nem ismerek más nagy népszerűsége jutott író, akivel kapcsolatban olyan szembetűnően él kétféle emlékezet, mint Pósa Lajos. Egyfelől ott vannak az osztályharcos időkől ránk maradt kézikönyvek, vagy éppen az egyes nagy íróink gyűjteményes munkáihoz fűzött jegyzetek, melyeknek számos közlésétől magára valamit is adó irodalmár már régen elhatárolódott: azonban az azokat felváltó korszerű, az 1990-ben Kelet-közép Európa-szerte bekövetkezett társadalmi változások realitásait is tükröző kiadványok híján napjainkban is hivatkozási alapul szolgálnak. (A rendszer ugyan megszűnt, de könyvei itt maradtak, s addig mérgezik szellemi környezetünket, amíg el nem porladnak. Ízelítőül egyetlen példa: A Móra Ferenc műveit sajtó alá rendező irodalmár az 1962-ben megjelent [A] *Daru utcától a Móra Ferenc utcáig* c. kötet névmutatójában azt találta írni, hogy Pósa a *provinciális nacionalizmus hirdetője; ifjúsági írásait bizonyos hamis, gúnygöngy hang jellemzi; a felnőttek számára írt versei művészileg igénytelen »nóták«.*) Másfelől ott vannak a régi nagyok többnyire könyvtári tölteléként porosodó írásai, valamint a marxista szemlélettel szakító új munkák, melyekről viszont a hézagos bibliográfiák, ill. a polarizálódott kiadói és terjesztői viszonyok miatt csak kevesen tudnak.

Ezt az ellentmondást kívántuk legjobb tudásunk szerint feloldani, midőn lelkes gömöriek anyagi támogatásának is köszönhetően megjelentettük az *Albumlapok Pósa Lajosnak* c. kötetet, amely hiteles emberek megnyilvánulásaival igazolja Pósa jelentőségét. Mint e kiadvány szerkesztője, célkitűzésünket ekképpen fogalmaztam meg: *Ideje, hogy a Gömör nagy szülöttének feledésbe merült érdemeit tárgyaló, a hangsúlyt az életmű értékeire és hatástörténetére helyező irodalom is eljusson az olvasókhoz, remélve, hogy az új dimenziókat is feltáró, hiánypótló válogatás segítheti a mainál árnyaltabb Pósa-kép kialakulását.* Könyvünk Pósa működésének az egyik lehetséges keresztmetszete. Benne megtaláljuk a mindenkori magyar irodalmi élvonal képviselőit: Mikszáthtól Mács József, Tömörkénytől Győry Dezsőig, Bettess Istvánig. Az irodalomtörténet a művelődéstörténet és a zenetörténet friss szellemű művelőinek képviselőjében Apró Ferenc, Bakó Endre, Bősze Ádám, Mikola Gyöngyi és Praznovszky Mihály tárják fel az életmű elfeledett értékeit, s mutatnak rá alkotójuk úttörő szerepére, tiszta jellemére, a közgondolkodásra és a később fellépő mindenkori legnagyobbak gyermekköltészetére gyakorolt hatására. Kiss Áron, Vass Mátyás, Stetina Ilona, Herman Ottó, Kenyeres Elemér és Harsányi István Pósa működésének főként pedagógiai-gyermeklélektani vonatkozásait tárgyalják. Az életmű iránt érdeklődő pedagógusok e kötet által olyan ismeretek birtokába juthatnak, melyek segíthetik őket nevelői-oktatói tevékenységük során. Könyvünk hasznos eszköze lehet a pedagógiai önképzésnek is.

Akinek volt már nyúg-baja kézirat leadással, jól tudja: egy esszét, tanulmányt sem lehet befejezni, nemhogy egy könyvet – legföljebb abbahagyni. Kötetünkben sokak munkáját terjedelmi okok miatt kényszerültünk elhagyni, több írást pedig azért, mert egy másik szerző ugyanazt a gondolatsort érzéketesebben fogalmazta meg. És van olyan irodalmi nagyságunk is, akinek briliáns írása – örök sajnálatomra – akkor került elő, amikor könyvünk már elhagyta a nyomdát. Csak remélni merem, hogy lesz második kiadás, avagy az elsőhöz szervesen kapcsolódó új kötet, amelyben e kimaradt írás helyet kaphat, több, már ebben az évben keletkezett együtt (gondolok itt elsősorban Apró Ferenc, A magyar költészet napján, Szegeden tartott előadására és Praznovszky Mihálynak a Fiumei úti Sírkertben elmondott emlékbeszédére).

A továbbiakban erről az írásról szeretnék beszélni. Szerzője minden idők egyik legnagyobb magyar költője: Juhász Gyula, akire végképp nem áll a tétel, hogy elfogult volt Pósaival – tehát nem mérvadó. Nincs adatunk arról, hogy Juhász olvasója lett volna Pósa lapjának, Az Én Újságomnak. Nem írt levelet „Pósa bácsinak”, mint Kosztolányi, aki utóbb meleg szavakkal szólt erről az élményéről. A kettejük lehetséges kapcsolatát bogozva, nagy biztonsággal kijelenthetjük, hogy soha nem is találkoztak. (1903-6 közötti egyetemista éveit leszámítva Juhász Pósa életében, néhány napot kivéve nemigen tartózkodott Budapesten; Szegeden is alig. 1906-17 között az életút állomásai Máramarossziget, Nagyvárad, Szakolca, Makó.)

Juhász Gyula 1883. április 4-én született. Abban az évben, amikor Pósa sorrendben a harmadik – egyben az első jelentős – kötete, *Pósa Lajos költeményei* címen megjelent; s egy jó hónappal azelőtt, hogy édesapjának, Juhász Illés távvidai főtisztnek a kollégája, Kovács János, a Szegedi Híradóban, kedvező

bírálatot közölt e kötetéről (május 16.). Pósa szegedi éveiben baráti kapcsolatot ápolt Kováccsal, s ez a barátság később is megmaradt. (Kovács a művelődéstörténetben mint néprajzkutató és közíró ismert; a gyevi temetőben volt sírját a „hálás” utókor felszámolta.) Hogy Juhász Illés és a Pósa költészetét nagyra értékelő Kovács barátilag, netán családirag érintkeztek volna: nincs adatunk. Valószínű, hogy csak kollégák voltak, nem több. Juhász Gyula tehát a Pósaról szerzett benyomásait ösztönző családi kapcsolatoktól mentesen szerezhette. Először nyilván mint kisiskolás, hiszen Pósa versei úgyszólván minden olvasókönyvben megtalálhatók voltak. S találkozhatott a verseivel már felnőttként is, pl. Szakolcán, ahol 1911-13 között a katolikus főgimnázium tanára volt. Az egykori Gvadányi kúria előtt el-elsétálva gyakran hallhatta óvódás gyerekek kiszűrődő zsvivját, midőn Erzsébet néni Pósa-versre tanította őket (vö. Szalatnai Rezső: *Juhász Gyula hatszáz napja*). Közvetett kapcsolat nyomaira Herczeg Ferenc lapjában, az Új Időkben bukkanhatunk, ahol Pósa – mint a versrovat vezetője – Juhász Gyula 30 versét közölte.¹ Ezek egyike² a *Magyar elégia* című (1907/I. 55. p.). Ez a vers Juhász első megjelent kötetéből való, melyet a Pózával szintén jó viszonyban volt Balassa Armin, hódmezővásárhelyi születésű ügyvéd, színpadi szerző, lapszerkesztő adott ki, ugyanabban az évben. (Balassa Pósa 6, más források szerint 7 dalát megzenésítette.) Amennyire tájékozódni tudtam, Juhász (eddig ismert) publicisztikájában egyszer említi Pósaét, amikor *Dankó Pista* címmel cikket írt a Délmagyarország karácsonyi számába (1928). Idézzünk ebből egy rövid részletet: *Dankó Pista pedig hegedült tovább a szegedi rekonstrukció éjszakáiban, és jó sorsa hamaro-san összehozta a lelke felével: Pósa Lajossal. A Hungária bohémasztalánál sorra-rendre születtek a nóták, Pósa írta a szöveget, Dankó kipengette hozzá a dallamot. Erre az ideális költői frigyre méltán rá lehetett mondani, hogy: Páros élet a legszebb a világon!*

E három mondat után, zárójelben következik még egy, nagyon fontos mondat: *(Ha úgy néha szelíd alkonyatkor eltűnődve álldogálok a márványcigány előtt, az az érzésem támad, hogy fáj neki ez a nagy magányosság, mintha a szomszédos tisztás felé integetne a hegedűjével, mintha mondogatná: nem jó a cigánynak egyedül lenni, emberek, szegedi magyarok, szobrot Pósa Lajosnak!)*

Miért fontos ez a mondat? Olvassuk tovább az írást: *A millennium után Budapestre sodorta a sorsa a nótáfát, aki sohase tudott igazán gyökeret verni a számára idegen aszfaltban. Kerepesi úti kávéházak közönségének húzta a magyar nótákat, majd daltársulatot alakított (nők is voltak benne), és elindult velük a vidékre: 1900 őszen Nagyváradon egy fiatal, sápadt, égőszemű újságíróval került össze. Ez az ifjú legény mámoros lett a nótáitól és verset írt hozzá, amelyet egy ünnepi vacsorán olvastak fel a dalos cigány előtt. Ady Endrének - mert ő volt az ifjú - ez a legszebb, legigazabb, legerősebb verse a Még egyszer kötetében, egy kamasz zseni hódolata a másik nagyság előtt, aki eredendő magyarságát új lánggra lobbantja a költőnek, akit úgy, úgy húz magához az idegen isten, de aki mégis győztes, mégis új és magyar lesz nemsokára. Ady Endre háromszor ismétli ebben a vallomások, ébredéses versében: Magyar Dankó Pista, áldjon meg az Isten!*

Nem kétséges, hogy fontos mondatával Juhász meghaladja a rá nagy hatást gyakorolt Adyt, s akár csak Móra Ferenc, ő is Dankó Pista egyenrangú szerzőtársát látja Pósaiban, aki nélkül a nagy nótaköltő örökbecsű nótái nem születhettek volna meg!

S van egy 15 évvel korábbi adalékunk: Bíró-Balogh Tamás a Forrás folyóirat 2008. májusi számában, *Juhász Gyula szegedi székfoglalója* c. tanulmányában ismertet egy, a költő Dugonics-társaságba történt felvételével (1913) kapcsolatos, korábban ismeretlen dokumentumot, egy árverésen kalapács alá került levelezőlapot, melyet Juhász is szignózott. A címzett a hosszabb utakra már ekkor nem vállalkozó Pósa Lajos, a Dugonics társaság alapító tagja. A szöveg a következő: *Amikor az első őszi évszak Dugonics felolvasó üléséről a szeretett beteg polgármesterünket mint elnökünket üdvözlöttük, ugyanakkor Pósa bácsinak is szeretettel kívánunk jó egészséget: hogy itt minnél előbb, ebben a teremben mint kedves vendéget üdvözölhessük. (A szeretett polgármester Lázár György, Szeged híres polgármestere, a Dugonics Társaság első elnöke). A lap Dugonics András szobrát ábrázoló képes felére Móra Ferenc az alábbi négyesoros, alkalmi verset írta (a sajtóban a vers megváltozott ortográfiával jelent meg, az első sora pedig *Míg kint az őszi szél sirva fosztogatja változatban*):*

*Mikor az őszi szél sirva fosztogatja
a platánok ágát,
el-elemlegetjük nótatermő fádnek
örök ifjúságát.*

Juhász Gyula Pósról szóló ismeretlen írását – alighanem a Fennvaló akaratából a jubileumi emlékévre időzítve – Apró Ferenc, Szegeden élő művelődéstörténész fedezte föl, s közölte újra, a Szeged folyóirat 2014. májusi számában, ahol ismertette az irodalomtörténeti truváj körülményeit is. Ebből idézek: *Pósa 1914-ben ülte el írói pályájának a 40. évfordulóját. Az ünneplést a szegediek a színházban tartott esttel kezdték meg (máj. 16.): nem feledkeztek meg azokról az évekről, amelyekben a költő városunk ismert személyisége volt, szerzőtársa Dankó Pistának, és vezető alakja a helyi irodalmi életnek. Ez évben – a kisebbek mellett – négy nagyobb lap volt a városban (Szegedi Híradó, Szegedi Napló, Szeged és Vidéke, Délmagyarország). Természetes, hogy az ünneplésben, a hírek tálalásában a Napló járt elől, két okból is. Itt jelentek meg Pósa versei, és 1913-tól Móra Ferenc volt a főszerkesztő, aki atyai barátjának tekintette a pesti poétát.*

Ezért hát adatokat keresgélve, először a Naplót ütöttem föl. Alig hittem a szememnek, amikor megláttam Juhász Gyula máig ismeretlen (elfeledett), aláírt cikkét. Juhász ekkor a Szeged és Vidéke munkatársa volt, cikkei ott jelentek meg. Természetes, hogy a kritikai kiadás készítői nem nézték át a Naplót, hiszen ott nem várhattak Juhász-írást.

Azonban a kivételes ünnepi alkalom kivételt szült. Nem lehet kétséges, hogy Móra kérte meg Juhászt, írta Pósa Lajosról – a Szegedi Naplóba! (Valószínű, hogy mindehhez Balassa Arminnak, a Szeged és Vidéke főszerkesztőjének az engedélye, legalább is bólintása kellett.) A cikken érződik, hogy a költő egy ülésben írta... Néhány hónapja jelent meg az Albumlapok Pósa Lajosnak c. kötet. A könyvben hosszú-hosszú évek kutató- és gyűjtőmunkája testesült meg: mit írtak irodalmunk jelesei Pósról. A vak sors úgy hozta, hogy Juhász Gyula most föltalált cikke már nem kerülhetett bele...

Apró Ferenc egyik motorja volt az idei szegedi megemlékezés-sorozatnak. A magyar költészet napján, *Egy s más Pósa szegedi éveiről* címmel, nagyívű előadást tartott a Városházán, s ahhoz adatokat keresve talált rá Juhász tárcájára, amely, legyünk rá büszkék, az emlékévé – szépirodalmi vonatkozásban – legértékesebb hozadéka. Apró Ferenc előadásából az is kiderült, hogy lelkiismeretes kutatómunkával igenis árnyalható a Pósról a közgondolkodásban rögzült előnytelen kép. Idézem: *Nincs semmi igazságtartalma a Móra megírta inkább anekdotának, mint történetnek, mely szerint Pósa alkalmatlan lett volna az újságírásra. A 31 éves Pósa első heti munkássága jó tollú és termékeny hírlapírókat mutat. Sőt, a színikritikái voltak az ajánló, mikor az 1883. október 14-én fölvatott teátrumban elnyerte a titkári stallumot.* (Az előadás teljes szövege a Szeged folyóirat 2014. áprilisi számában olvasható.)

S most lássuk föllet Juhász-írást:

„A jubiláns Pósa bácsi.

Vannak költők, akikre égető szüksége van egy kornak, egy nemzedéknek, egy osztálynak, egy törekvésnek, egy mozgalomnak vagy egy forradalomnak. Vannak költők, akiket, ha nem volnának, úgyszólván ki kellene találni. Ezek a költők lehetnek tüneményszerű nagyságok, de lehetnek a Longfellow kis énekesei is. Ezek a költők, azon kívül, hogy a szépséget, a jóságot, az igazságot gazdagítják ezen az egyre kopárabb világon, egyúttal hasznot is hajtanak.

Endrődi Sándor írja egy irodalomtörténetben a Fáy Andrásról szóló fejezet fölé: Egy hasznos író. Valóban az, egyik típusa a hasznos írónak. Embernek is az volt, írónak is az maradt. Széchenyinek éppen olyan szüksége volt reá nagy tervei keresztülvitelében, mint Clark Ádámra a Lánchíd építésében, mint Vásárhelyi Pálra a Tisza szabályozásában. Rouget de l'Isle nem tartozik a francia költészet elsőrendű jelességei közé, de tudja az egész világ – jobban, mint akár André Chénier, akár más jeles kortársa verseit –, hogy ez az ifjú katona szerzett valamit^[*], ami több, mint egyszerűen vers és zene, ez a valami egy kicsit része a forradalomnak és vele a világtörténelemnek. Nem csak irodalom, de tett, mint Toldy mondta a Zalán futásáról.

Pósa Lajosról röviden és a lenézés egy bizonyos nemével, amelyben a »felnőttek« értetlensége és gőgje egyesül, állapítják meg némelyek, hogy ő gyermekköltő. Egy költő, aki gyermekeknek ír, tehát nem törődünk többé vele, mondják felserdült sznobok és mosolyognak. Fölényesen mosolyognak. Csingilingi, tesz hozzá, csingilingi és hinta-palinta.

A nagyok okossága ez, akik nem értik a gyermek játékeit, holott éppen olyan joggal nem kellene érteniök azt, hogy akadnak nem gyermekek, akik szavakkal, színekkel és hangokkal játszadoznak, örömeiket találják benne, ha két sor végét sikerül összecsendíteni, hogy ha olyan szót sikerül találni, amelyik szebb, mint minden másik, ami ugyanazt jelenti. Minden igazi poéta gyermek, de kevés poéta igazolja ezt kedvesebben, gyönyörűbben, harmónikusabban és kézzel foghatóbban, mint éppen Pósa

bácsi, aki egyenesen a gyermekeknek írta legszebb verseit. Egy költő, aki a benne rejlő gyermeteg egyszerűség, jóság, ártatlanság ritka és örök kincseit odaviszi egyenesen, ahol legszívesebben, a legőszintébb megértéssel és legtisztább szeretettel fogadják: a gyermekek közé. Bizonyos, hogy ritkán történt ennél szerencsésebb találkozás, mint Pósa Lajosé a magyar gyermekvilággal, oly páratlanul harmónikus ez, hogy nem is a költő öntudatos választásának látszik, sőt éppen ellenkezőleg: az öntudatlan művészi ösztön nagyszerű rátalálásának. Pósa Lajos úgy dalolt évtizedeken keresztül a gyermekeknek, mint egy népköltő a népnek. A gyermekek véreből való vér és lelkéből való lélek az ő költészete. Schiller beszél a naiv és szentimentális költészet különbségéről. Naiv költő az, aki egy azzal a néppel és azzal a világgal, akinek és amiről dalol. A szentimentális költő már bizonyos távolságot és különbséget érez az élete valósága és a költészete világa között és ez az érzés maga adja meg egész művészetének alaphangját.

Homérosz és Shakespeare naiv, Rousseau és Schiller szentimentális. Ilyen értelemben a mi korunkban alig találunk *valódi naiv költőt*. De ha van és ha lehetséges ilyen a mi napjainkban, akkor bizonyára Frédéric Mistral volt az, aki népével és népének élt és dalolt, az ő nyelvükön, az ő érzésükkel, és bizonyára a mi áldott és kedves Pósa bácsink is az, aki a gyermekeknek élt és dalolt, az ő nyelvükön és az ő érzésükkel. Ez maga olyan nagy érdem, olyan nagy szolgálat, amely szinte önkénytelenül széttöri a pusztán irodalomtörténeti értékelés sokszor szűk kereteit, és az író életét és művét az irodalmi jelentőségen felül nagy és széles szociális érték piedesztáljára helyezi.

Pósa bácsi gyermekverseinek óriási pedagógiai jelentőségét elsősorban abban látom, hogy az ő versein szereti meg a gyermek a költészetet, és hogy ezek a Petőfi és Arany népies és nemzeti művészetének termő talajából kihajtott versek a legjobb iskolája a nagy nemzeti költőink megismerésének.

Pósa bácsi szívnek és fülnek egyaránt könnyű és kedves, vígan és játszva csilingelő rigmusai mintegy dalolva és mosolyogva vezetnek a gyermekvilágot Petőfi és Arany költészetének felnőtt világa felé.

Most nem beszéltem Pósa bácsiról, a magyar népdal új klasszikusáról, most nem szóltam Pósa bácsiról, az Arany János utáni magyar költészet egyik legigazabb hangú dalosáról, csak Pósa bácsiról mondtam el azt, amit mindnyájan, akik gyermekek voltunk, éreznünk és tudunk, de amit mintegy tudományos pontossággal eddig még alig állapított meg a magyar irodalmi kritika.”

(Szegedi Napló, 1914. május 14.)

Eddig az írás, melynek helye lett volna kötetünkben, s nemcsak szerzőjének a neve okán! Mentségemül szolgáljon, hogy a fellelhető bibliográfiákban e cikknek nincs nyoma. Némi kritika talán az e tekintetben legfontosabb kézikönyv (*A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 3-4.*) szerkesztőit illetheti, mert megelégedtek a kritikai kiadás (*Juhász Gyula összes művei 1-9.*) közzéléseivel. A cikk a Sárospatakon őrzött Pósa-hagyaték újságkivágatai között sem található. Pósa szegedi ünneplésének a legfontosabb szépirodalmi dokumentumát, Móra ez alkalomra írt, a kezdő soraiban a *Didergő királyéval* egyező versét (*Mese, mese, mátká, Pillangós batárba*) az Új Idők közölte (majd Tutsek Anna lapja, a Magyar Lányok is), ezért szerény apparátusomnak a Szegedi Napló májusi számainak átnézését anno nem adtam feladatul.

A föllelt írás nyilván emelte volna könyvünk erkölcsi értékét. Az olvasó viszont nem kapott kevesebbet, mert ha Juhász mint szerző nem is, de zsenije okán a gondolatai ott vannak kötetünkben. Egyebek mellett azt írja: *a szavakkal, színekkel, hangokkal játszó igazi költő a lelkében – gyermek. De kevés poéta igazolja ezt gyönyörűbben, mint Pósa.* E mondat első fele 1930-ban, Kosztolányi Dezső (Pósától független) *Gyermek és költő* c. esszéjében köszön majd vissza, nem is nagyon más szavakkal (kötetünkben idézi Bettés István). Kosztolányi *Pósa Lajos* c. esszéjét (1920), amely könyvünkben szintén olvasható, Juhász írásával összevetve megállapítható, hogy ugyancsak azonos gondolatok foglalkoztatták őket, nagy eltérés azok kifejtésében sincs. Juhász ráérez egy másik fontos szempontra is: *Pósa gyermekverseinek óriási pedagógiai jelentőségét abban látom, hogy az ő versein szereti meg a gyermek a költészetet, és hogy ezek a Petőfi és Arany népies és nemzeti művészetének termő talajából kihajtott versek a legjobb iskolája nagy nemzeti költőink megismerésének.* Más szavakkal: *A gyermekek Pósa versein megtanulják s megszeretik a versművészetet élvezni, lelkük művészi szellemet, formát vesz magába, s előkészülnek a magasabb nemes kultúra befogadására.* – Írja Pósa-ról szóló nagy tanulmányában (1906) Nagy László, az első európai hírű magyar gyermekpszichológus (kötetünkben Harsányi István idézi). Juhász tehát ugyanazt vallja, mint a Pósa működését szintén elmélyülten tanulmányozó nagy kortársai: megelőlegezi Kosztolányi és a kitűnő debreceni irodalomtörténész,

a 83 éves korában koncentrációs táborban elpusztított Kardos Albert Pósa-nekrológiájában kifejtett gondolatait (könyvünkben idézi Bakó Endre), valamint a sárospataki bibliaprofesszor Radácsi Györgyét is (akit szintén Harsányi idéz), ugyanakkor hitelesíti Nagy Lászlót és Vass Mátyást. Az életmű gyermekirodalmi szegmensének társadalmi fontosságát is felismerve pedig – ha tetszik, az élet fontosságát az esztétikai fontosság elé helyezve – kiszabadítja azt az irodalmi kritika szűk kalitkájából. Juhász Gyula írásában ez az igazán értékelendő és elismerésre méltó. No meg, ha szabad így fogalmaznom, a még Kosztolányiénál is mélyebb főhajtása Pósa bácsi és műve előtt!

Végezetül egy szerény adalék:

Frédéric Mistral érdemeinek ismeretében felmerül a kérdés: biztosak lehetünk afelől, hogy az utóbb gúnyos megjegyzésekkel illetett (irodalmi vonatkozásban egyébként is maradinak tartott) Herman Ottó a valóság ismeretének híján javasolta a műfajteremtő Pósa Lajost irodalmi Nobel-díjra? Ismerjük meg szó szerint a nagy magyar természettudósnak a sajtóban közzétett indoklását: *Nobel irodalmi díja nemcsak a fényes, csillogó eredménynek van szánva, hanem szánva van – és szánva kell, hogy legyen – a mélyreható, csendes erkölcsi sikernek és eredménynek is. És ha ez igaz – úgy érzem, hogy igaznak kell lennie –, akkor az elismerés pálmája Pósa Lajost illeti, mert ő teremtette meg nemzete számára a nevelőirodalom legfontosabb s egyben legnehezebb ágát: a gyermekirodalmat. Pósa Lajos volt az, aki le tudott szállani a magyar gyermekekhez, hogy színmagyarságával megihlesse és fölemelje, hogy az ő múzsája, mely szeplőtlen és tiszta, melynek sohasem volt egyetlenegy léha szava, azt a bimbóba szökkenő embervirágot homlokon csókolja. Ha ez nem érdem a Nobel-, vagy más díjra, akkor nincs érdem ezen a világon* (Budapesti Hírlap, 1914. február 15.).

Tudnivaló, hogy a régi provánszi trúbadúrok nyelvéből új provánszi trúbadúr-nyelvet alkotó Mistral, a provanszál nyelv apostola és elkötelezett védelmezője, 1904-ben Nobel irodalmi díjban részesült. A Párizsban tartózkodó, és akkortájt még – saját szavaival – nép-nemzeti tartalom után esengő Ady lelkes méltatást írt Mistralról – Rákosi Jenő lapjába. (Hol volt még az Ady-Rákosi pör!) Egy mondatát idézem: *Költő-király az agg Mistral. Csodálatos hatását mi sem bizonyítja jobban, mint hogy külföldiek tanulják meg az ő poézisa kedvéért a provánszi nyelvet* (Budapesti Hírlap, 1904. december 18.).

Ezen a ponton az ember egy kicsit elgondolkozik...

Hogy is írta Pósa Bródy Sándor, 1897-ben?: *Ő csinálta meg azt a rendkívüli jó tréfát, hogy ma, Budapesten, de más helyeken is az apák és nagyapák nem tudnak beszélni a gyermekeikkel és unokáikkal, mert ezek úgy beleszeretnek abba a nyelvbe, amelyet Pósa Lajos ír nekik, hogy nem akarnak németül tanulni és tudni.* (Új Idők, 1897. március 28.)

Nem kell ahhoz a hasznos munkát végzett Pósa Lajost nagy költővé masszírozunk, hogy megbecsüljük értékeit. Ahogy tette Mikszáth, ahogy tették Eger csillagai: Bródy és Gárdonyi, vagy éppen Juhász Gyula – a magyarság sorsának egyik legjelentősebb lírai kifejezője.

*

2008 áprilisában, Szokolcán, szlovák és magyar állami vezetők jelenlétében felavatták Juhász Gyula, a Gvadányi-házzal szemközti gimnázium falára kihelyezett emléktábláját. A költő emlékére hangozzék most el mint Pósa itt megjelent tisztelőinek főhajtása – Harsányi Lajos verse. Előadja Lázár Balázs, a budapesti Vígszínház művésze.

Harsányi Lajos: Mint a fuvola panasza

(Juhász Gyula emlékének)

Lefagy a szürke, keserű vidéken
Minden nagy álom tavasza.
Elcsendesül a szív. A hangja fájó,
Mint a fuvola panasza.

Ó városok! Ó tengereknek kékje!
Hiába minden vágyad!
A Pantheon helyett a Tisza mentén
Vetik halotti ágyad.

De szép lehet Rómában a tavasz!
Itt odvas füzek állnak.
A vizen bús halászok hallgatóznak:
Jószerecsére várnak.

Salzburgban nyáron ünnepi játékon
Corelli hegedűje lángol.
Itt kis tücsök szól s zürös a határ
A kicsorbult kaszáktól.

Gyümölcsök, ízek ezer gazdagsága
Pompás Ritzekben reszket.
Itt őszi szélben a falu szélmalma
Kenyérért hány keresztet.

A téli báltermekben saxofon és
Cigányhegedűk zúgnak.
Itt farkas ül a zordon erdőszélen
És dermedt szelek fújnak.

Babilonban örökök a vizek.
Rabok ülik a partját.
Húros szerüket egy öreg fűzfára
Egyenkint felakasztják.

Lefagy a szürke, keserű vidéken
Minden nagy álom tavasza.
Elcsendesül a szív. A hangja fájó,
Mint a fuvola panasza.

* Elhangzott Rimaszombatban, 2014. okt. 17-én, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, a Csemadok Rimaszombati Területi Választmányja és a Pósa Lajos Emlékbizottság szervezésében, Pósa Lajos tiszteletére rendezett jubileumi emlékkonferencián.

Az előadás szövegét közli: *Gömörország, 2014. Tél*³

Az előadás megtekinthető: <http://www.televizio.sk/2014/11/posa-lajos-jubileumi-emlekkonferencia-5/>³

Jegyzetek:

[¹] Rouget de l'Isle: a Marseilles szerzője

¹ 1906-13 között. Az 1914-es évf. I. kötetében található további két, még Pósa életében megjelent Juhász Gyula vers közlésének idején (ápr. 19 és máj. 24.) a már akkor nagybeteg Pósa vélhetően csak névleg gondozta a versrovatot.

² Juhász Gyula [és más költők] az *Új Idők*ben közölt valamennyi versének jegyzékét Galambos Ferenc állította össze (1958) → http://www.mek.sk/12900/12939/pdf/12939_2-1.pdf

³ Előadásomban Juhász Gyula és az *Új Idők* vonatkozásában – félreérthetően fogalmazva – csak az 1907-es évf. I. kötetében közölt verset (Magyar elégia) említettem, a Juhással és Pózával is kapcsolatban volt Balassa Armin fontos szerepe okán. Mivel a *Gömörországnak* közlésre átadott, s ott olvasható szöveg, ill. a www.televizio.sk-n megtekinthető felvétel alapján olybá tűnhet, hogy költőnknek csupán ez az egy verse jelent meg a lapban, a közlést az itt olvasható szövegben kiegészítettem, ill. pontosítottam – KMJ. 2015. 01. 30.